

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Webartikel

Zowel uitgaven als inkomsten Rijk stijgen in 2014

Arjan Neef
Augustus 2015

In 2014 gaf het Rijk 167,6 miljard euro uit. Dit is 5,6 miljard euro meer dan in 2013. Ook de inkomsten stegen, van 156,4 miljard euro in 2013 tot 160,5 miljard euro in 2014. Hierdoor nam het tekort van het Rijk toe tot 7,1 miljard euro. Met name de hogere bijdragen aan de socialezekerheidsfondsen en de hogere afdracht aan de Europese Unie droegen sterk bij aan de stijging van de uitgaven. Ook de opbrengst uit de veiling van telecomfrequenties in 2013 zorgde voor een toename van de uitgaven. Volgens de Europese statistische boekhoudregels moest dit namelijk als negatieve uitgave worden geboekt. De hogere inkomsten komen volledig door een toename van diverse belastingontvangsten.

Rijksuitgaven toegenomen

In 2014 bedroegen de Rijksuitgaven 167,6 miljard euro, 3 procent meer dan in 2013. Hiermee is een einde gekomen aan drie opeenvolgende jaren van dalende uitgaven. De stijging komt voor een groot deel door toegenomen bijdragen aan socialezekerheidsfondsen en de Europese Unie. Ook de opbrengst uit de veiling van telecomfrequenties in 2013 droeg sterk bij aan de stijging van de uitgaven in 2014. Volgens de Europese statistische boekhoudregels moest dit namelijk als negatieve uitgave worden geboekt. Daarentegen zorgde de nationalisatie van SNS REAAL in 2013 voor een afname van uitgaven. Ook de uitgaven voor sociale voorzieningen daalden, voornamelijk doordat het Rijk minder zorgtoeslag uitkeerde.

1 Uitgaven Rijk

	2012	2013**	2014*
	mld euro		
Inkomensoverdrachten aan:	99,2	96,1	101,5
gemeenten	28,9	29,1	29,8
socialezekerheidsfondsen	19,3	14,7	18,5
overige overheidsinstellingen	41,8	42,7	42,3
Europese Unie	4,2	4,7	6,2
overig buitenland	2,9	2,7	2,7
overig inkomensoverdrachten n.e.g.	2,2	2,0	2,1
Sociale voorzieningen	20,3	20,8	19,7
Beloning van werknemers	13,0	12,7	12,8
Aankoop goederen en diensten	9,2	9,2	9,1
Rente	9,8	9,2	9,0
Kapitaaloverdrachten	7,2	8,7	6,4
Investerings (incl. desinvesteringen)	5,3	4,4	4,3
Subsidies	4,2	3,3	3,3
Overige uitgaven n.e.g.	1,6	-2,3	1,4
Totaal	169,9	162,0	167,6

Bron: CBS

Hogere Rijksbijdrage voor AOW

De inkomensoverdrachten aan de socialezekerheidsfondsen waren in 2014 bijna 4 miljard euro hoger dan in 2013. Dit komt vooral door een hogere Rijksbijdrage voor het Ouderdomsfonds, het fonds voor de financiering van de AOW. De uitgaven voor deze ouderdomsvoorziening worden voor een groot deel betaald uit premie-inkomsten. Deze inkomsten zijn echter niet voldoende om de volledige uitgaven voor de AOW te financieren.

In 2014 dekten de premie-inkomsten ongeveer twee derde van de uitgaven. Het Rijk draagt het overige deel bij. De Rijksbijdrage kent de afgelopen jaren een stijgende trend, aangezien de uitgaven voor de AOW harder stijgen dan de premie-inkomsten. Dit komt doordat de hoogte van de AOW-premie wettelijk is gemaximeerd. De verhoging van de AOW-leeftijd remt de stijging van de Rijksbijdrage wel enigszins af. Per saldo was de Rijksbijdrage voor het Ouderdomsfonds 3,4 miljard euro hoger dan in 2013. Ook de inkomensoverdracht aan de Europese Unie nam toe, van 4,7 miljard euro in 2013 tot 6,2 miljard euro in 2014. Dit komt mede door een herberekening van het bruto nationaal inkomen (bni), waarop het grootste deel van de afdracht aan de Europese Unie is gebaseerd. Ook de andere lidstaten van de Europese Unie hebben een herberekening doorgevoerd. De Nederlandse opwaartse bijstelling van het bni was in vergelijking met de andere lidstaten echter relatief groot, wat leidde tot een hogere bni-afdracht aan de Europese Unie.

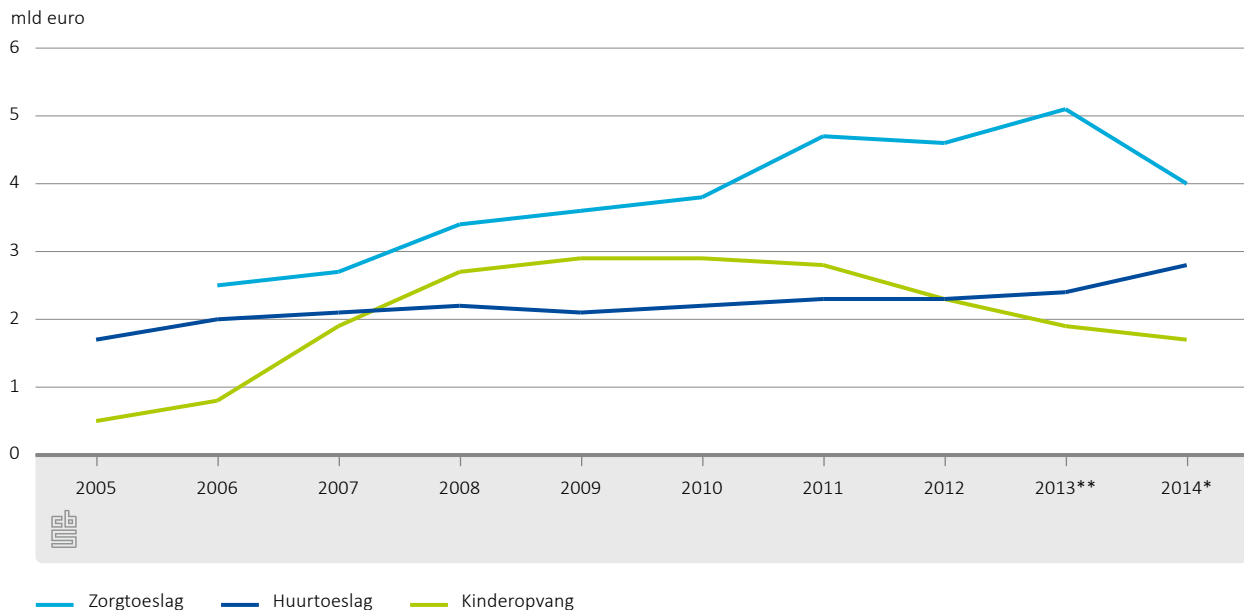
De kapitaaloverdrachten waren in 2014 daarentegen ruim 2 miljard euro lager dan in het voorafgaande jaar. Dit komt voornamelijk door de nationalisatie van SNS REAAL in 2013, wat gepaard ging met een kapitaalinjectie van 1,1 miljard euro. Daarnaast ontving de afgesplitste vastgoedtak Propertize, het voormalige SNS Property Finance, een kapitaalinjectie van 0,5 miljard euro. Ook de stijging van de overige uitgaven wordt sterk gekleurd door een incidentele gebeurtenis in 2013. De opbrengst uit de veiling van telecomfrequenties vulde de schatkist dat jaar namelijk met 3,8 miljard euro. Volgens de Europese statistische boekhoudregels moeten deze inkomsten als negatieve uitgaven worden beschouwd.

Rijk keert fors minder zorgtoeslag uit

In 2014 gaf het Rijk 19,7 miljard euro uit aan sociale voorzieningen, ruim 1 miljard euro minder dan in 2013. Deze daling is vooral toe te schrijven aan de zorgtoeslag. De uitgaven voor deze tegemoetkoming in de zorgkosten daalden met 1,1 miljard euro tot 4 miljard euro. Hiermee is een einde gekomen aan de trend van steeds verder stijgende kosten. Sinds de introductie van de zorgtoeslag in 2006 verdubbelden de uitgaven tot ruim 5 miljard euro in het 2013. De afname in 2014 komt mede door een daling van de standaardpremie voor de zorgverzekering, waardoor minder mensen recht hadden op compensatie in de zorgkosten. Daarnaast zijn de inkomenscriteria voor het ontvangen van zorgtoeslag aangescherpt. Ook de uitgaven voor kinderopvangtoeslag daalden, van 1,9 miljard euro in 2013 tot 1,7 miljard euro in 2014. Dit past in de lijn van de laatste jaren. Sinds de introductie in 2005 stegen de uitgaven in eerste instantie nog explosief tot bijna 3 miljard euro in 2009. Onder invloed van diverse bezuinigingsmaatregelen keerde het Rijk sindsdien echter jaarlijks minder kinderopvangtoeslag uit.

Tegenover deze dalingen staat een toename van de uitgaven voor huurtoeslag, voornamelijk doordat meer huishoudens recht hadden op deze tegemoetkoming. Het Rijk keerde 2,8 miljard euro aan huurtoeslag uit, tegen 2,4 miljard euro in 2013. Hiermee zet de stijging van de laatste jaren door. Ten slotte namen de kosten voor de Wajong, de uitkering voor jonggehandicapten, toe met 0,2 miljard euro.

2 Uitgaven zorg, huur- en kinderopvangtoeslag

Inkomsten stijgen met 4 miljard euro

In 2014 bedroegen de Rijksinkomsten 160,5 miljard euro, ruim 4 miljard euro meer dan in 2013. Uitgezonderd 2008 waren de inkomsten van het Rijk niet eerder zo hoog. De toename is volledig toe te schrijven aan de belastingontvangsten. Onder invloed van de aantrekkende economie en diverse overheidsmaatregelen stegen deze naar recordhoogte. Daarentegen daalden de niet-belastingontvangsten, vooral als gevolg van teruggelopen aardgasbaten.

3 Inkomsten Rijk

	2012	2013**	2014*
	mld euro		
Belastingen	126,3	129,4	137,9
Inkomen uit grond en minerale reserves	10,5	11,4	7,5
Dividend	3,7	5,3	4,0
Inkomensoverdrachten	2,9	3,0	3,0
Verkoop van goederen en diensten	3,0	3,0	2,9
Kapitaaloverdrachten	0,4	0,5	1,6
Rente	2,0	1,5	1,4
Overige inkomsten n.e.g.	2,4	2,3	2,3
Totaal	151,2	156,4	160,5

Bron: CBS

Belastingontvangsten naar recordhoogte

Het Rijk ontving in 2014 bijna 138 miljard euro aan belastingen (inclusief vermogensheffingen). Nooit eerder incasseerde het Rijk zo veel belasting. Hiermee liggen de belastingontvangsten 8,5 miljard euro hoger dan in 2013. Het recordbedrag is deels het

gevolg van de aantrekkende economie. Zo steeg de ontvangen vennootschapsbelasting met 17 procent tot 14,5 miljard euro. Dit is echter nog altijd ruim onder het niveau van vóór de kredietcrisis, toen het Rijk nog bijna 19 miljard euro aan vennootschapsbelasting ontving. De toegenomen winsten werkten ook door in de ontvangen dividendbelasting, welke in 2014 toenam met 1,3 miljard euro. Onder impuls van de aantrekkende woningmarkt steeg de ontvangen overdrachtsbelasting met ruim 40 procent tot 1,6 miljard euro. Het aantal woningverkoppen trok aan van 111 duizend in 2013 tot 154 duizend in 2014. De ontvangen overdrachtsbelasting bedroeg desondanks nog slechts een derde van de ontvangsten in 2007. In dat jaar werden ruim 200 duizend woningen verkocht, terwijl toen ook nog het belastingtarief van 6 procent van toepassing was. Dit is ter stimulering van de woningmarkt in 2011 verlaagd naar 2 procent. Door toenemende consumptie leverde de ontvangen omzetbelasting ten slotte 0,3 miljard euro extra op.

Anderzijds komt de toename van de belastingontvangsten door maatregelen van de overheid. Zo was 2014 het eerste jaar waarin de woningcorporaties de verhuurdersheffing volledig moesten afdragen, wat leidde tot een toename van 1,2 miljard euro. De verhuurdersheffing is een belasting voor verhuurders die meer dan 10 huurwoningen verhuren. Dit geldt alleen voor woningen waarvoor huurtoeslag kan worden toegekend. Ook de banken droegen extra bij aan de belastingontvangsten. Een eenmalig heffing voor de financiering van de redding van SNS REAAL leverde de schatkist namelijk 1 miljard euro op. Ten slotte nam mede door de aangepaste heffingskorting de ontvangen loon- en inkomstenbelasting toe met 1,3 miljard euro.

4 Belastinginkomsten Rijk

	2012	2013**	2014*
	mld euro		
Loon- en inkomstenbelasting	44,3	44,2	45,5
Omzetbelasting	41,7	42,4	42,7
Vennootschapsbelasting	11,9	12,4	14,5
Accijnzen	11,3	10,9	11,6
Belastingen op een milieugrondslag	4,4	5,1	5,0
Motorrijtuigenbelasting	3,6	3,6	3,9
Dividendbelasting	2,5	2,2	3,5
Assurantiebelasting	1,1	2,3	2,4
Overdrachtsbelasting	1,1	1,1	1,6
Vermogensheffingen	1,4	1,7	1,5
Bankenbelasting	0,5	0,5	1,5
Verhuurdersheffing		0,0	1,2
Belasting van personenauto's en motorrijwielen	1,5	1,2	1,1
Loonkostenheffing	0,2	0,8	1,0
Kansspelbelasting	0,5	0,5	0,4
Overige belastingen n.e.g.	0,4	0,4	0,6
Totaal	126,3	129,4	137,9

Bron: CBS

Rijk profiteert minder van aardgas

In 2014 bedroegen de niet-belastingontvangsten van het Rijk 22,6 miljard euro. Dit is 4,4 miljard euro minder dan in 2013 en de laagste stand van de afgelopen zeven jaar. Deze ontvangsten waren in 2014 goed voor 14 procent van de totale inkomsten van het

Rijk. Tot de niet-belastingontvangsten behoren inkomsten als aardgasbaten (exclusief de vennootschapsbelasting i.v.m. aardgasconcessies), renteontvangsten, ontvangen dividend, geïnde boetes en bijdragen van andere overheidssectoren.

De daling komt voornamelijk op rekening van de aardgasbaten. De productie en verkoop van aardgas leverde het Rijk via dividend en concessierechten 9 miljard euro op, een derde minder dan in het recordjaar 2013. De aardgasbaten zijn echter nog altijd twee keer zo hoog als wat in het begin van dit millennium gewoon was. De afname ten opzichte van 2013 komt door een combinatie van lagere prijzen en minder productie. Waar in 2013 nog 81 miljard kubieke meter aardgas uit de Nederlandse bodem werd gewonnen, was dit in 2014 teruggebracht tot 66 miljard kubieke meter. Vooral in Groningen is minder aardgas gewonnen, onder impuls van overheidsmaatregelen als gevolg van de aardbevingen.

Ook de dividendontvangst van De Nederlandsche Bank droeg bij aan de afgenomen niet-belastingontvangsten. In 2014 keerde De Nederlandsche Bank 1,1 miljard euro dividend uit aan het Rijk, tegen 1,8 miljard euro in het voorgaande jaar. In totaal vulden dividenduitkeringen van staatsdeelnemingen de schatkist met 4 miljard euro. Tegenover de dalingen staat een stijging van de ontvangen kapitaaloverdrachten van 1,1 miljard euro. Dit is echter vooral van boekhoudkundige aard. Vanwege een eenmalige afkoop van toekomstige verplichtingen ontving het Rijk 1 miljard euro van de socialezekerheidsfondsen. Deze transactie heeft geen gevolgen voor het tekort van de totale overheid, aangezien zowel het Rijk als de socialezekerheidsfondsen onderdeel zijn van de overheid.

Tekort Rijk neemt licht toe

In 2014 stegen de uitgaven van het Rijk harder dan de inkomsten. Hierdoor nam het tekort toe tot 7,1 miljard euro, tegen 5,6 miljard euro in 2013. Het Rijk maakt onderdeel uit van de centrale overheid¹⁾. Bij de overige onderdelen van de centrale overheid waren de uitgaven iets hoger dan inkomsten, waardoor het tekort voor de gehele centrale overheid uitkwam op 7,4 miljard euro. De lokale overheden sloten 2014 af met een tekort van 2,2 miljard euro, nagenoeg gelijk aan 2013. Het tekort van de socialezekerheidsfondsen slonk daarentegen, van 8,4 miljard euro naar 6 miljard euro. Voor de gehele overheid resulteert dit in een tekort van 15,6 miljard euro. Dit is 2,4 procent van het bruto binnenlands product, net als in 2013. Hiermee voldoet Nederland voor het tweede achtereenvolgende jaar aan de Europese begrotingsnorm van 3 procent.

5 Overheidssaldo

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013**	2014*
	in % bbp									
Centrale overheid ¹⁾	0,1	0,8	0,5	0,4	-3,2	-3,7	-2,6	-2,9	-0,7	-1,1
Lokale overheid	-0,3	-0,3	-0,4	-0,7	-0,8	-1,1	-0,7	-0,4	-0,4	-0,3
Socialezekerheidsfondsen	-0,1	-0,3	0,0	0,5	-1,4	-0,3	-1	-0,6	-1,3	-0,9
Totale overheid	-0,3	0,2	0,2	0,2	-5,4	-5,0	-4,3	-3,9	-2,4	-2,4

Bron: CBS

¹⁾ De centrale overheid bestaat naast het Rijk uit het wetenschappelijk onderwijs, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (t/m 2014), en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de centrale overheid.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2014–2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13–2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

Studio BCO, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2015.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.